Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport
2013-02-25
Dnr 400-2011:6489

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällsorienterande ämnen årskurserna 7–9 i Gläntanskolan i Helsingborgs kommun

Innehåll

1. Inledning
2. Allmänna undervisningskvaliteter
    2.1. Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
    2.2. Tydlighet i mål och innehåll
    2.3. Individanpassning, stöd och utmaningar
    2.4. Återkoppling och reflektion över lärandet
3. Ämnesspecifika undervisningskvaliteter
    3.1. Ämnesspecifika förmågor
    3.2. Undervisningsmaterial
    3.3. Systematisk uppföljning
    3.4. Särskilt stöd
    3.5. Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Bakgrundsuppgifter om Gläntanskolan

Syfte och frågeställningar

Metod och material

1. Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 i grundskolan. Granskningen av Gläntanskolan i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt. Gläntanskolan besöktes den 4–13 december 2012. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar.

Denna rapport består av två huvuddelar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen och skolan, frågeställningar samt metod redovisas i slutet av denna rapport.

Observationer, intervjuer och enkät
På Gläntanskolan observerades 14 lektioner i ämnena historia och samhällskunskap. Elever i årskurserna 7, 8 och 9, i SO-ämnena undervisande lärare samt rektor intervjuades. Eleverna i årskurs 7–9 har även inför granskningsbesöket besvarat en webbenkät. Undervisningen bedrevs till 71 procent, beräknat på antalet observerade lektioner, av lärare med behörighet i såväl ämne som åldersgrupp, till 29 procent av ej ämnesmässigt men för åldersgruppen behörig lärare. Observationer gjordes av undervisningen i tre klasser, en av vardera årskursen 7, 8 och 9 med respektive 18, 11 och 21 elever. Lektionslängden varierade mellan 40 och 80 minuter. Under de observerade lektionerna i årskurs 7 var samtliga elever närvarande på alla lektioner utom en, i årskurs 8 och 9 var det ett par elever som var frånvarande under varje observerad lektion. I varje klass fanns några elever som bedömdes riskera att inte nå kunskapskraven och för dessa var åtgärdsprogram utarbetade.

2. Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Tydlighet i mål och innehåll
- Individanpassning, stöd och utmaningar
- Återkoppling och reflektion över lärandet

2.1. Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och stöttar deras självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar överlag att det råder ett gott förhållande präglat av närhet och ömsesidig sympati mellan eleverna och deras SO-lärare. Elevernas höga uppskattning av sin SO-lärare framkommer på olika sätt: i samspelet under lektionerna, i hur de talar om sin lärare, i deras möten och småprat utanför lektionerna och inte minst i de mycket positiva svar som eleverna ger i den

enkät Skolinspektionen låtit eleverna besvara. Åtskilliga enkätsvar, som ger starkt positiva bilder av SO-undervisningen, avviker för övrigt från andra källor såsom lektionsobservationerna, intervjuerna och dokumenten, något som fortsättningsvis kommer att framgå på flera ställen i denna rapport.

Att eleverna har goda relationer med sin SO-lärare och trivs med undervisningen betonas också av rektorn. Trots det otvetydigt goda förhållandet mellan lärare och elever och fast eleverna i klassrumssituationen bemöts med respekt och engagemang av sin lärare kan elever ändå ignorera lärarens tillsägelser, komma och gå lite hur som helst under en lektion, skrika rätt ut i luften eller prata med varandra på ett störande sätt. Elevernas egna inbördes relationer och interaktion kan stundtals vara irriterad med tjafs eller brist på ömsesidig hänsyn genom kommentarer, frågor och svar rakt ut i luften utan respekt för handuppräckningen. I lärarintervjun nämns särskilt att eleverna i en av klasserna inte fungerar socialt tillsammans. Läraren ingriper ofta men inte alltid mot störande elevbeteenden. I elevenkäten uppger dock 83 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"Min SO-lärare ser till att det är studiero på SO-lektionerna"*.[1] I elevintervjun framkommer dock att elever blir störda av andras prat.

87 procent uppger i enkäten att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"SO-läraren uppmuntrar mig att svara på frågor, även om jag inte är säker på svaret"*. Det motsvarar även inspektörernas intryck under lektionsobservationerna. Baksidan av detta tillåtande förhållningssätt är att särskilt pojkar skriker sina svar rakt ut, ibland som kaskader av vilda gissningar utan synbarlig eftertanke. Tystlåtna och blyga elever förefaller då att komma till korta i klassrumsmiljön. Elever uppger i intervju likväl, att alla kan göra sig hörda eftersom klasserna är så små men de medger också att vissa elever kanske ändå inte kommer till tals, eftersom andra tillåts breda ut sig. I lärarintervjun sägs rent ut att alla elever inte vågar yttra sig i klassrummet men i elevintervjun uppger elever att felaktiga svar inte föranleder skratt eller hån från kamraterna.

92 procent uppger i elevenkäten att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"Min SO-lärare bryr sig om hur det går för mig"*. Eleverna kan alltså sägas till övervägande del vara trygga i sin upplevelse av att ha en engagerad lärare. En mycket stor majoritet, 91 procent, uppger att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att läraren tror att eleven kan lära sig och alltså har positiva förväntningar på eleverna. Att ett mindre antal elever har en motsatt uppfattning förtjänar likväl att noteras liksom utsagor i lärarintervjun som avspeglar

[1] Av de besökta årskursernas 50 elever besvarade 46 enkäten, vilket innebär 92 procent.

låg tillit till elevernas förkunskaper och allmänbildning, deras studiemotivation hemifrån eller deras förmåga att arbeta seriöst med datorer. Här talas också om att *"man skapat en kultur"* med låg studiemotivation och att många inte har förhållningssättet med sig *"att man ska sitta och vara tyst på lektioner"*, en kultur som i lärarintervjun uppges ha lett till viss elevflykt från skolan.

87 procent uppger i elevenkäten att påståendet *"SO-läraren förklarar på ett tydligt sätt varför vi ska göra en viss uppgift"* stämmer helt och hållet eller ganska bra och samma svarsalternativ på påståendet *"SO-läraren är bra på att göra skolarbetet roligt"* väljs av 76 procent. På frågor om hur eleverna rent allmänt tycker om ämnet (i enkäten avses ämnena historia och samhällskunskap) är åsikterna delade: 70 procent svarar att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att ämnet är *roligt*, 87 procent att det är *intressant*, 83 procent att det är *viktigt* och 76 procent att det är *användbart*. Motivationen för ämnena framstår således som ganska hög och svaren illustrerar en överlag positiv inställning till undervisningen hos eleverna, något som inspektörerna även noterar under lektionsbesök och i elevintervjun, där några intervjuade elever säger sig särskilt uppskatta undervisningens skämtsamma inslag.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* i SO-undervisningen uppvisar fler starka än svaga sidor, mycket beroende på ett elevnära förhållningssätt med förtroendefulla positiva relationer mellan läraren och varje elev. Undervisningen behöver dock utveckla lärandeklimatet som helhet med särskild bäring på interaktionsmönster och respekt mellan eleverna inbördes.

2.2. Tydlighet i mål och innehåll

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga beskrivningar och förklaringar
- läraren kontrollerar att eleverna förstått
- läraren gör ett tydligt sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att SO-lektionerna på Gläntanskolan i det stora hela är väl strukturerade med god ramhållning, elevnära språk och en för eleverna tydlig arbetsgång. Lektionerna inleds med närvarokontroll och en kort introduktion

där lektionen sätts in i sitt sammanhang med anknytning till närmast föregående pass och där innehållet översiktligt beskrivs. De avslutas i regel med att läraren förklarar att lektionen är slut, utan särskild sammanfattning eller reflexion kring undervisningens former och innehåll. De observerade lektionerna börjar vanligtvis på utsatt tid eller med bara någon enstaka minuts försening, medan de ofta avslutas ett par minuter i förtid.

Om lektionerna är väl strukturerade ska också tilläggas att de alltid följer samma mönster, faktiskt till den grad att alla 14 besökta lektioner hade exakt samma upplägg: en kort inledning, ett långt pass där läraren står framför klassen vid katedern och berättar, utan andra läromedel än ibland tavlan och en väggkarta, och ett avslutande pass där eleverna arbetar med instuderingsfrågor på stencil, medan läraren går runt bland eleverna och handleder. Under sin berättande framställning ställer läraren ofta frågor till klassen, frågor som till helt övervägande del ska besvaras med ett enstaka ord eller ett kortfattat faktabegrepp, mest som ett sätt att förvissa sig om att *"jag har så många med mig som möjligt"*, som det uttrycks i lärarintervjun. Inspektörerna noterar att spridningen av dessa frågor mellan eleverna är mycket liten, varför de som kontrollinstrument måste betraktas som mindre effektiva. Däremot observeras aldrig att elever ombeds ge mer utförliga sammanfattningar av vad läraren går igenom för att visa att de har förstått och hängt med. Att lektionerna så gott som alltid följer det beskrivna mönstret bekräftas i såväl elev- som lärarintervju. I den senare hävdas också att det är så eleverna är vana vid att arbeta och därför vill ha det så.

Introduktionen i lektionens början är tydlig vad gäller den kommande lektionens innehåll och arbetsmaterial. Eleverna har i samband med introduktionen av ett nytt arbetsområde fått ut övergripande planeringar där mål, arbetssätt och bedömningsform beskrivs. Någon aktualisering av eller tydlig referens till dessa planeringar görs dock inte under de observerade lektionernas gång och vad inspektörerna kan se är det ingen elev som har med sig sina planeringar till lektionen. I lärarintervjun framkommer att kursplanerna med syfte, centralt innehåll och kunskapskrav inte har presenterats för eleverna eller diskuterats med dem, eftersom sådana diskussioner bedöms som för svåra och teoretiska för flertalet elever.

Beskrivningar och förklaringar under lektionens gång är tydliga med ibland en viss tendens till överförenklingar. Ofta används tavlan för förklarande skisser eller begrepp. I elevenkäten uppger 80 procent av de svarande eleverna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att undervisningen i det aktuella ämnet är lätt att följa med i. På enkätfrågan om *"Min SO-lärare ger tydliga instruktioner*

till hur jag ska genomföra min uppgift" svarar 87 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra. Lika hög andel anger samma svarsalternativ på påståendet att *"Min SO-lärare försäkrar sig om att jag förstått vad det är jag ska göra med uppgiften"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *tydlighet i mål och innehåll* som helhet uppvisar fler starka än svaga sidor. Med sin tydlighet i struktur och inramning skapar det konsekvent genomförda lektionsmönstret utan tvekan en stor förutsebarhet för eleverna och därmed trygghet och igenkännande i vad som förväntas av dem. Samtidigt uppvisar lektionerna en enahanda brist på variation som riskerar att vända tydligheten till leda och låsa in eleverna i fasta roller som konsumenter av förmedlad och färdigförpackad faktakunskap, inte som aktiva medskapare i en lärprocess. Kortfrågor som lärarens metod att se om eleverna förstått och hänger med riskerar exempelvis att bli till tomma ritualer.

2.3. *Individanpassning, stöd och utmaningar*

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren ser till att arbetet under lektionen är tankemässigt utvecklande
- läraren anpassar undervisningen till eleverna i gruppen
- läraren ser till att elever med behov av stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

Som nämnts är i stor sett alla frågor som ställs under de granskade lektionerna av en typ som förväntas ge ettordssvar av faktakaraktär, så kallade IRE-frågor, alltså frågor där initiativet kommer från läraren, responsen från eleven och utvärderingen om svaret är rätt eller fel från läraren. Det ställs inga öppna frågor där svaret inte är givet eller där eleverna ska dra egna slutsatser, resonera eller göra jämförelser. Inte heller kommer uppföljande frågor där elever bjuds in att utveckla sina svar. Vanligt är däremot att läraren själv i sin narrativa, berättande, framställning drar paralleller och gör jämförelser mellan olika tidsepoker och företeelser. Ibland bjuds eleverna in att själva lämna bidrag till sådana jämförelser men då mest i form av ifyllnadsord. Fördjupande och problematiserande frågeställningar finns däremot med i mindre omfattning bland de skriftliga instuderingsfrågor läraren delar ut till eleverna att arbeta med. Dessa blad med frågor är desamma för alla elever, varav en del knappt hinner ta sig an frågorna innan lektionen är slut, medan ett fåtal andra rätt snabbt blir klara med dem.

Den observerade SO-undervisningens struktur, former och innehåll ansluter nära till hur de lokalt utformade planeringarna är utformade. De planeringar av SO-arbetsområden som Skolinspektionen tagit del av har nämligen en jämfört med kursplanerna kraftig slagsida mot faktakunskaper, ofta i vad-, när- och hur-form. I viss utsträckning innehåller de lokala planeringarna också förmågor som att diskutera och analysera, särskilt i presentationen av vad som kommer att bedömas. Några inslag för att praktisera dessa förmågor, t.ex. diskussioner, har inspektörerna dock inte observerat under de besökta lektionerna.

Utom i något enstaka fall, där vissa elever erbjuds enklare texter, har någon individanpassning av arbetsuppgifterna inte förekommit under de observerade lektionerna utan samma uppgifter ges till alla elever. En följd av detta är det som inspektörerna under flertalet lektioner kan observera, nämligen att en del elever varken kommer igång med några arbetsuppgifter under hela lektionen eller förefaller att ägna lärarens muntliga genomgångar någon större uppmärksamhet. En stor majoritet av eleverna som besvarat enkäten, 91 procent, ger likväl omdömet stämmer helt och hållet eller ganska bra om påståendet *"Min SO-lärare hjälper mig i skolarbetet så mycket som jag behöver"*.

I lärarkommentarerna till elevernas IUP (individuella utvecklingsplaner) liksom i lärarintervjun betonas hur viktigt det är att eleverna lyssnar när läraren berättar för att de ska ha en chans att lära sig något. *Vad* detta lärande ska gå ut på och leda fram till problematiseras däremot inte. Det är svårt att se hur katederundervisning som dominerande undervisningsmetod kan ge alla elever, utifrån deras olika individuella behov, möjlighet att träna och utveckla alla de förmågor som kursplanerna lyfter fram. Under dessa långa, berättande pass lyckas läraren ibland väl, ibland mindre väl, med att fånga elevernas uppmärksamhet och intresse. Trots att eleverna alltså överlag är positiva till SO-undervisningen och sin lärare, uttrycker flera intervjuade elever att de kan tröttna på den enahanda lektionsstrukturen och att *"det kan bli lite långtråkigt ibland"*.

De flesta observerade lektioner omfattar som nämnts ett pass där eleverna ska arbeta med instuderingsfrågor utifrån en text, medan läraren går runt mellan eleverna och handleder och hjälper dem. För en del elever inskränker sig deras arbete med frågorna till de korta stunder när läraren står hos dem, medan de den övriga tiden är passiva eller sysslar med annat som sina mobiltelefoner eller med att prata med kamrater. En av klasserna har ett av sina SO-pass i halvklass, enligt läraren för att skapa bättre möjligheter att ge sådan enskild,

handledande hjälp, när eleverna arbetar på egen hand. I något enstaka fall uppmuntras eleverna att arbeta i par eller grupp och hjälpa varandra men det mesta självständiga arbetet sker individuellt eller i spontana elevgrupperingar.

Hela 92 procent av eleverna svarar i enkäten att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"Min SO-lärare hjälper mig att på egen hand klara av de utmaningar jag har i skolarbetet"*. I elevintervjun berättar elever om hur de kan få extra utmaningar i form av problem och analysfrågor ur läroboken. De anser att utmaningarna är tillräckliga. I enkäten svarar också 82 procent av eleverna att påståendet *"Min SO-lärare vet vad jag kan och ger mig uppgifter som är lagom svåra"* stämmer helt och hållet eller ganska bra. En annan fråga i enkäten ger en delvis annorlunda bild: 42 procent uppger om påståendet *"Min SO-lärare ger mig för enkla arbetsuppgifter"* att det stämmer helt och hållet eller ganska bra, medan 54 procent likväl uppger att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. I lärarintervjun talas om överkursuppgifter, mer coachning och om att svårare frågor styrs till elever som behöver större utmaningar. Elever berättar i intervju hur de gärna slår sig ner med sin SO-lärare i skolmatsalen under lunchen för att där kunna föra fördjupade diskussioner kring ämnena.

Skolinspektionen bedömer att flertalet av de besökta lektionerna domineras av undervisningsmönstret *elevpassiv helklassundervisning*, alltså att lärarens berättande huvudsakligen är av typen faktaförmedling, som endast i mindre omfattning problematiserar ämnet eller utmanar elevernas rådande förståelse. Likafullt får enkätfrågan *"Min SO-lärare utmanar mig att tänka kring sådant som jag tar för givet (t ex demokrati och yttrandefrihet)"* hela 85 procent på svarsalternativen stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra.

Under observationerna får inspektörerna intrycket att flera elever är i behov av större hjälp eller utmaningar än vad som erbjuds, kanske i form av studiehandledning på modersmålet, särskilt stöd i eller utanför klassrummet, alternativa läromedel, fördjupande frågeställningar m.m. I lärarintervjun framförs uppfattningen att Gläntanskolan inte har elever med stödbehov som skolan inte kan tillgodose. Svårigheterna tillskrivs vissa elevers hembakgrund eller deras oförmåga eller ovilja att lyssna när läraren berättar. Den sistnämnda förklaringen till svaga studieresultat återkommer som lärarkommentarer i flera elevers IUP.

Den stödundervisning som skolan erbjuder eleverna i SO-ämnena omfattar två frivilliga pass i veckan med vad man kallar *läxhjälp*, dit eleverna kan komma och få hjälp av sina ordinarie lärare. Ibland går också lektionslediga lärare in

under ordinarie lektioner och delar en grupp med en kollega. Någon specialpedagog knuten till årskurserna 7–9 finns inte. I lärarintervjun talas om förekomsten av elever med språksvårigheter och att de bättre än genom att läsa kan tillgodogöra sig mera genom berättande och katederstyrd undervisning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *individanpassning, stöd och utmaningar* visar fler svaga än starka sidor. Det är slående att resultatet av granskningen uppvisar motsägelsefulla uppgifter i de källor som utgör dess underlag. Utifrån det innehåll och den beskrivning av mål och kunskaper som SO-undervisningen på Gläntanskolan syftar till enligt insända pedagogiska planeringar kan såväl individanpassning som stöd och utmaningar synas vara tillfyllest. Enligt Skolinspektionens bedömning saknar dock dessa planeringar beskrivningar av viktiga och centrala kunskaper i form av olika förmågor som kursplanerna omfattar. De får då heller ingen plats att tränas inom ramen för undervisningen, som i stället har en tämligen ensidig inriktning mot lärande av faktakunskaper. För att alla elever ska ges stöd och stimulans att utvecklas så långt som möjligt i den riktning som läroplan och kursplaner föreskriver, behöver såväl individanpassning som stöd och utmaningar därför förbättras inom SO-undervisningen på Gläntanskolan.

2.4. Återkoppling och reflexion över lärandet

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande i förhållande till kunskapskraven

Skolinspektionens bedömning

Genom intervjuer framkommer att eleverna får muntlig återkoppling på sina kunskaper av sin SO-lärare i samband med att de får tillbaka sina prov. Sådana inslag har dock inte förekommit under de observerade lektionerna. Skriftlig återkoppling får eleverna i form av omdömen i den webbaserade IUP:n. I elevenkäten är de tämligen eniga om att *"Min SO-lärare talar om för mig på vilket sätt jag behöver utveckla mig för att nå målen"*. 87 procent anser således att det påståendet stämmer helt och hållet eller ganska bra. En ännu högre andel, 90 procent, uppger att påståendet *"Min SO-lärare visar mig tydligt vad jag gjort som är bra och vad som kan bli bättre"* stämmer helt och hållet eller ganska bra. Inget av dessa påståenden antyder dock att den givna återkopplingen är formativ och något slags formativ bedömning har heller inte observerats under granskningens lektionsbesök

Inslag med återkoppling där eleverna ges en större plats som aktörer är, enligt lärarintervjun, att de får ge respons på varandras arbete. I elevenkäten uppger 48 procent att det stämmer ganska bra att *"SO-läraren lär oss elever att ge feedback på ett bra sätt (till exempel när vi har grupparbeten)"*. Färre, 28 procent, anser att påståendet stämmer helt och hållet. Majoritetens i elevenkäten uttryckta uppfattning är att *"SO-läraren frågar oss elever vad som varit bra och dåligt med undervisningen när vi är klara med ett arbetsområde"*. 74 procent svarar att detta påstående stämmer helt hållet eller ganska bra. Samma uppfattning kommer fram i elevintervjun.

Organiserade tillfällen för elevernas egen reflexion över sitt lärande i SO-ämnena tycks däremot saknas helt i undervisningen, vilket bekräftas i såväl lärar- som elevintervjuerna. Ingen av de 14 observerade lektionerna innehåller någon avslutande reflexion kring det lärda. Den återblickande inledning som ibland förekommer avser bara en ren rekapitulering av det stoff föregående lektion behandlat och där klassen får ett par korta kontrollfrågor om vad de kommer ihåg av detta. I både lärar- och rektorsintervjuerna framställs elevernas reflexion över sitt eget lärande som ett försummat område i behov av utveckling men i rektorsintervjun framkommer det att elevers självvärdering likväl varit ett viktigt inslag i lärarfortbildningsarbetet under förra läsåret.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *återkoppling och reflexion över lärandet* uppvisar mestadels svaga sidor. Den återkoppling läraren ger sina elever och det i och för sig förtjänstfulla i att elever får ge respons på varandras arbeten kan inte ersätta den centrala pedagogiska framgångsfaktor som ligger i elevernas egen metakognitiva reflexion i förhållande till kursplanernas långsiktiga mål och kunskapskrav.

3. Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Ämnesspecifika förmågor
- Undervisningsmaterial
- Systematisk uppföljning
- Särskilt stöd
- Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden

3.1. *Ämnesspecifika förmågor*

Utgångspunkt vid granskningen

- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla ämnesspecifika förmågor (de långsiktiga målen) i respektive SO-ämne

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att SO-undervisningen vid Gläntanskolan överlag har en kraftig slagsida mot faktakunskaper och begrepp, om än inom ramen för kursplanernas centrala innehåll. I intervjuer med lärare och elever framkommer en uttalad förväntan att det är dessa kunskaper som också utgör de huvudsakliga målen för SO-undervisningen.

Vissa förutsättningar att analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller tränas vid de observerade lektionerna i samhällskunskap, såtillvida som presentation och förklaring av sådana begrepp och modeller står för en stor del av undervisningsinnehållet. Läraren ger i sin muntliga framställning liv och relevans åt begreppen men det framgår inte av de besökta lektionerna att de sen används och tränas som verktyg för elevernas egna analyser av samhällsstrukturer. På motsvarande sätt kan läraren själv berätta om hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar men utan att eleverna ges tillfälle att själva få tänka till och resonera kring detta. De observerade lektionerna i samhällskunskap ger inga prov på hur eleverna tränat att kritiskt granska samhällsfrågor ur olika perspektiv, att uttrycka ståndpunkter och argumentera eller att reflektera över mänskliga rättigheter och demokratiska värden.

Den i historieundervisningen dominerande narrativa formen kan sägas ha ett fokus på tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer. De tolkningar som görs ligger helt och hållet i lärarens egen framställning, inte i de frågor och uppgifter som eleverna får och där de annars skulle ha kunnat träna sin förmåga att själva tolka det historiska stoffet. I mycket begränsad omfattning får eleverna under de observerade lektionerna öva sig i att kritiskt granska källor som grund för historisk kunskap. Vid ett par tillfällen får de i någon mån tillämpa historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, bland annat i form av en matris för jämförelser mellan olika företeelser i antika kulturer. Något tillfälle att reflektera över hur historia används observeras inte.

Som redan har berörts ovan under 2.3 är de lokalt framtagna planeringarna för arbetsområdena i SO präglade av kunskapsmål som till alldeles övervägande del radar upp faktakunskaper för eleverna att lära sig, ibland formulerade i vad-, hur- och var-termer. Även varför-frågor/orsaker och följder/sammanhang förekommer men i betydligt mindre omfattning och i någon insänd planering saknas de helt. Förmågorna att diskutera och analysera förekommer någon enstaka gång i de sammanlagt fem insända lokala läsårs- eller arbetsområdesplaneringarna. Till några av dem är kopplade av kommunen framtagna matriser för kunskapsbedömning och utdrag ur kursplanerna. Den praktiska tillämpningen av dessa inom ramen för den observerade SO-undervisningen är dock oklar och det förefaller som om det är de på skolan lokalt framtagna planeringarna som är helt styrande för undervisningens uppläggning, genomförande och utvärdering.

Är planeringarna och de observerade lektionerna representativa för hur SO-undervisningen bedrivs – vilket både lärare och elever uppger i intervju att de faktiskt är – är det svårt att se hur eleverna ges möjlighet att faktiskt lära sig det de ska kunna enligt kursplanerna. I lärarintervjun framkommer även att övningar med analys och diskussioner i grupp är sällsynta och i så fall förekommer först i slutet av ett arbetsområde *"när de har skaffat sig kunskap"*. Just denna uppfattning, att diskussioner och analys inte får plats, eftersom det är så mycket fakta och begrepp som eleverna först måste lära sig innan det kan bli tal om att träna ämnesspecifika förmågor, återkommer i såväl lärar- som elevintervjuerna. I lärarintervjun anges tidsbrist som hinder för att låta eleverna träna samarbete och diskussion – *"vi har inte så mycket SO-tid och det är så mycket som ska in"*. Grupparbete sägs också ta för mycket tid. Elever säger så här i intervjun: *"Vi arbetar mest med att lära fakta, i andra hand att analysera, sedan hantera information. Vi måste ha fakta innan vi kan arbeta med annat som diskutera och analysera."*

Det nu sagda hindrar inte att en mycket stor majoritet på 92 procent av avgivna enkätsvar instämmer helt och hållet eller ganska bra i påståendet *"Min SO-lärare skapar en undervisningsmiljö där det känns bra att diskutera och argumentera om olika frågor"*. 79 procent av enkätsvaren säger att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"På SO-lektionerna får vi diskutera och debattera olika frågor"* och 83 procent ger motsvarande svar på påståendet *"På SO-lektionerna får jag lära mig att argumentera för min sak"*. Svaren ger en tydlig illustration till det i avsnitt 2.1 ovan noterade förhållandet, att enkätsvaren ofta avviker kraftigt i positiv riktning från uppgifter i granskningens övriga källor. Eleverna förefaller överlag vara nöjda med sin SO-undervisning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *undervisningen inriktas på att låta eleverna utveckla ämnesspecifika förmågor inom ramen för SO-ämnenas centrala innehåll* uppvisar mestadels svaga sidor. Undervisningens ensidiga inriktning mot faktakunskaper och allmänna brist på variation leder till att det centrala innehållet, huvudsakligen i faktaform och som mål i sig, helt överskuggar träning och utveckling av de förmågor som kursplanernas syftesdelar lyfter fram som SO-ämnenas långsiktiga mål. Det är därför svårt att se hur eleverna genom den observerade undervisningen kan bli rustade att nå alla kunskapskraven i kursplanerna, vilka ju bygger på de ämnesspecifika förmågor som anges som syftet.

3.2. *Undervisningsmaterial*

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- undervisningsmaterial i form av exempelvis uppgifter, instuderingsfrågor, övningar, prov m.m. är utformade så att de skapar förutsättningar att stimulera eleverna att utveckla de ämnesspecifika förmågor som är framskrivna i kursplanerna för de enskilda SO-ämnena

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att den dominerande narrativa undervisningsformen regelmässigt kompletteras med att eleverna arbetar enskilt med instuderingsfrågor på stencil att besvara utifrån texter, vanligtvis en lärobok. Enligt intervjuade elever hänger instuderingsfrågorna alltid ihop med läroboken men under en observerad lektionsserie används i stället för läroboken ett stencilhäfte.

Nära förknippat med lärarens berättande är att tavlan används för kortare anteckningar av termer och namn och för mindre skisser, liksom att väggkartor ofta dras ner för att visa geografiska platser och rörelser. Under en av lektionerna är det eleverna som får gå fram till tavlan och fylla i en matris med jämförelser mellan antika kulturer, ett inslag som eleverna tycks uppskatta. Under en annan lektion visar läraren ett inspelat program från Svt-play, som sedan kort diskuteras i helklass.

På enkätpåståendet *"På SO-lektionerna finns det olika hjälpmedel jag kan använda mig av om jag behöver (t ex talböcker, hörselkåpor eller IT-baserade hjälpmedel)"* anger 24 procent svarsalternativen stämmer ganska dåligt, stämmer inte alls eller vet ej. Inte vid något tillfälle under de observerade lektionerna använder eleverna datorer eller internet. Enkätfrågan *"Min SO-lärare lär mig hur jag kan ha nytta av internet i mina SO-studier"* var den fråga som samlade flest "negativa" svar.

Likafullt var det en majoritet, 52 procent, som besvarade frågan med stämmer helt och hållet eller ganska bra. 33 procent svarade stämmer ganska dåligt eller inte alls. 15 procent besvarade frågan med vet ej, en bland endast tre enkätfrågor som gav vet ej-svar på eller över 15 procent. I lärarintervjun kommenteras detta med att läraren själv inte är så intresserad av datorer och att det inte finns så många sådana på skolan (i en särskild datasal finns 10 datorer) men samtidigt sägs elever själva komma med förslag på hur man kan arbeta med Internet. Dessutom uppges i lärarintervjun att *"eleverna vill ha dator för att slappa och titta på videoklipp, spela etc., de gör inte det de ska om de har datorer"*. Vidare uppges att det tidigare funnits datorer i klassrummen *"men eleverna förstörde dem"*.

Vad gäller historia, det ämne som undervisas på merparten av de observerade lektionerna, bedömer Skolinspektionen att lärarens berättande i kombination med texter kan ge eleverna förutsättningar att skapa och använda en historisk referensram med tolkningar av t.ex. tidsperioder och gestalter. Även historiska begrepp kan läras från undervisningsmaterialet men så som eleverna arbetar med texterna i klassrummet kan de knappast komma så långt som till att använda begreppen för att analysera historisk kunskap. Någon kritisk granskning, tolkning och värdering av källor som grund för historisk kunskap förekommer inte under de observerade lektionerna.

I ämnet samhällskunskap som undervisas i en av de besökta klasserna ger undervisningsmaterialet eleverna möjlighet att lära samhällsvetenskapliga begrepp och modeller. Så långt som till att använda begrepp och modeller för att analysera samhällsstrukturer ser inspektörerna dock inte att de kommer. Ett problem som noteras är, att även om de instuderingsfrågor som läraren gav eleverna på stencil i och för sig innehåller analyserande och tillämpande frågeställningar, kommer merparten av eleverna aldrig fram så långt som till dessa utan kör ofta fast på fakta- och begreppsnivån. Det kommer då inte heller till stånd analyserande och reflekterande samtal vare sig mellan lärare och klassen eller mellan eleverna inbördes.

Skolinspektionen har inför granskningen tagit del av fyra exempel på skriftliga prov i SO. De har alla ungefär samma utformning: av fyra huvudfrågor med vardera tre underfrågor är nästan alla formulerade i termer av vad, hur, varför, vilken/vilka, alltså frågor där det förväntas relativt kortfattade svar i huvudsakligen faktaform. Ett par, tre underfrågor i varje prov är dock varför-frågor och varje prov har en avslutande huvudfråga som kräver ett mera omfattande, utredande och analyserande svar. Ett sådant svar torde kunna illustrera hur eleven behärskar de förmågor som framgår av kursplanerna. Rimligen behöver

således varje elev kunna ge ett tämligen utförligt svar på även denna sista, utredande fråga för att kunskaperna ska kunna bedömas som motsvarande kunskapskraven i ett SO-ämne, även för betygssteget E.

I lärarintervjun framkommer att varje avsnitt avslutas med ett skriftligt prov (för en del elever i stället ett muntligt förhör) och att det är på grundval av detta och frågor på lektionerna som elevens kunskaper utvärderas och bedöms. Där framkommer också att det är de avslutande, analyserande frågorna som vållar eleverna störst problem: *"det finns risk att vissa ger upp direkt när de ser dessa frågor"*. Inspektörerna kan dock inte se att analysförmågan tränas på de besökta lektionerna. Rektorn ställer sig i intervjun tveksam till om SO-proven verkligen utvärderar de förmågor som finns i kursplanerna.

Skolinspektionen noterar att det finns ett glapp mellan de ambitiöst utformade avslutande provfrågorna med sin närmare koppling till kursplanernas kunskapskrav och långsiktiga förmågor å ena sidan och de planeringsdokument som skickats in och de lektioner som observerats å den andra. Flera ämnesspecifika förmågor som enligt kursplanerna ska tränas i undervisningen och utvärderas genom bedömning mot kunskapskraven saknas till stor del i såväl planeringar som observerade lektioner.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *använder lärarna undervisningsmaterial som stimulerar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna inom ramen för SO-undervisningen* uppvisar mestadels svaga sidor. Grundproblemet kan sammanfattas i de slutsatser som redan dragits i avsnitt 3.1 – undervisningens dominerande fokus på fakta och begrepp, som också styr val och användning av läromedel, ger inte tillräckligt utrymme för träning och utveckling av de skiftande förmågor som kursplanernas syftesdelar lyfter fram som SO-ämnenas långsiktiga mål.

3.3. Systematiskt kvalitetsarbete

Exempel på indikatorer vid granskningen

- skriftliga omdömen i SO-ämnena är dokumenterade i elevens IUP i förhållande till de ämnesspecifika förmågor som undervisningen ska bidra till att utveckla
- skolan planerar, följer upp och utvecklar undervisningen i SO-ämnena på grupp- och skolnivå i sitt systematiska kvalitetsarbete.

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att eleverna får omdömen i SO-ämnena som dokumenteras i elevernas skriftliga IUP. Skolan använder ett digitalt verktyg för att dokumentera elevernas kunskapsutveckling. Verktyget har många olika funktioner och möjligheter att klicka sig fram till olika områden, vilket medför att det kan vara svårt att hitta själva omdömet. Eleverna som intervjuas är i stort sett nöjda med det digitala verktyget och säger att de förstår bedömningarna. Däremot ger lärarintervjun uttryck för missnöje med det digitala verktyget och där framförs även åsikten att eleverna nästan aldrig är inne och tittar där. Detta motsägs av de intervjuade eleverna som tillägger att *"alla föräldrar har varit inne på [det digitala verktygets namn]"*.

Skolinspektionen har genom rektorn fått tillgång till inloggning i detta digitala verktyg för IUP. I en standardiserad matris i fyra nivåer bedöms ett antal *generella* förmågor, alltså samma förmågor för vart och ett av de fyra SO-ämnena: *"tillämpa kunskaper, se likheter och skillnader, tolka och analysera, värdera och kritiskt granska"*. De *ämnesspecifika* förmågor som framgår av kursplanernas syftesdel, finns förtecknade i IUP:n men bedömningarna görs inte utifrån dem. Kursplanernas kunskapskrav redovisas inte i IUP. De nämnda generella förmågorna överlappar delvis, och motsäger ingalunda, de ämnesspecifika enligt Lgr 11 men eleven kan utifrån denna IUP med dess matriser ändå inte se och följa sin kunskapsutveckling enligt SO-ämnenas respektive kursplaner. Lärarens skriftliga kommentarer i IUP hänför sig mestadels till korta beskrivningar av undervisade arbetsområden och till påpekanden om vad som varit bra eller mindre bra med elevens flit och klassrumsbeteende. Däremot är det svårt för eleven att utifrån sin IUP utläsa vilka kunskaper och förmågor enligt kursplanerna som eleven redan behärskar respektive behöver träna mera på för att komma vidare i sin utveckling. Enligt rektorn är det snarare lärarnas signaler som styr elevernas uppfattning om vilka kunskaper som är viktiga. I lärarintervjun framskymtar även uppfattningen att det räcker med faktakunskaper för att nå betyget E. De skriftliga omdömen i SO-ämnen som Skolinspektionen tagit del av från elevernas IUP innehåller inga formativa inslag.

En samlad uppföljning av elevernas kunskapsutveckling på individ- och gruppnivå görs mitterminsvis genom en matris där elevernas kunskapsutveckling i varje ämne bedöms utifrån en skattning i fem steg från *"når inte kunskapskravet i nuläget"* till *"behöver utmaning"*. Matrisen ger en översikt framför allt över elevernas stödbehov och följs upp av rektor gentemot betyg och åtgärdsprogram. Analys av betygen görs i januari varje år men utan speciellt fokus mot

SO, enligt rektorn. Däremot berättar rektorn om andra samtal rektor – lärare om SO-undervisningen och om vad den nya läroplanen kräver.

Gläntanskolan är liten och har haft flera skiften på rektorsposten. Skolinspektionens bedömning är att kvalitetsarbetet på skolnivå huvudsakligen rör bevakning av att alla elever ska nå lägst E (eller G enligt tidigare läroplan), viket betygsstatistiken visar också har skett i hög utsträckning. Lärarna har inga ämneskollegor att diskutera till exempel arbetsformer med, något som i lärarintervjun beskrivs som en brist. Ett visst begränsat ämnessamarbete förekommer med en grannskola. Lärarna i årskurs 7–9 utgör ett arbetslag och enligt lärarintervjun diskuterar man där elevernas kunskapsresultat men har däremot inga motsvarande samtal med rektorn.

Fast Gläntanskolan under sitt tak och som skolenhet omfattar alla årskurser 1–9 förekommer det, enligt lärarintervjun, inget ämnessamarbete alls mellan arbetslaget 7–9 och avlämnande arbetslag med årskurs 6 i SO-ämnena. Därmed har man heller inte diskuterat hur de ämnesspecifika förmågorna ska tränas i ett längre perspektiv.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *följer skolan systematiskt upp hur undervisningen utvecklar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna* uppvisar fler svaga än starka sidor. Skriftliga omdömen ges i varje ämne och eleverna utrycker inget missnöje med den information de får. Skolinspektionen bedömer ändå att eleverna och deras föräldrar, på basis av de SO-planeringar som de fått ut och med de omdömen läraren ger i relation till dessa, inte kan få kunskap om syfte och krav enligt ämnenas kursplaner enligt Lgr 11 och om hur elevens kunskapsutveckling förhåller sig dem. Kvalitetsarbetet i SO-ämnen förefaller på skolnivå begränsa sig till en årlig analys av resultaten, en analys som dock inte tycks sätta resultat i relation till själva undervisningen, varför kvalitetsutvecklingen i ämnena för övrigt blir undervisande lärares ensak.

3.4. Särskilt stöd

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- elever som riskerar att inte nå kunskapskraven har åtgärdsprogram
- elev som har åtgärdsprogram får sitt särskilda stöd tillgodosett på ett sätt som stimulerar eleven att utveckla de ämnesspecifika förmågor som krävs för att nå kunskapskraven

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att åtgärdsprogram finns utarbetade i SO-ämnen för alla de elever som vid en mitterminsavstämning bedöms riskera att inte nå målen. Ett par uppvisade åtgärdsprogram är likalydande trots att de rör elever med olika stödbehov, vilket antyder att behoven kanske inte är ordentligt utredda. Åtgärdsprogrammen visar inte vilka ämnesspecifika förmågor den enskilda eleven behöver träna och inte heller vilka kunskapskrav i kursplanerna som eleven riskerar att inte uppnå. De relaterar i stället till utdelade lokala pedagogiska planeringar för olika arbetsområden i SO och specificerar noga vilka faktakunskaper eleverna ska lära sig för att nå betyget E i ämnet. Åtgärderna beskrivs i termer av extraundervisning eller stöd i mindre grupp som skolan erbjuder men talar inte alls om anpassning av arbetsformer eller arbetsuppgifter inom den ordinarie undervisningens ram. Det är lärarna som utarbetar åtgärdsprogrammen. Rektorn säger att sättet att skriva dem behöver utvecklas men att lärarna saknar stöd i detta av en duktig specialpedagog.

Vid något tillfälle under de lektioner som Skolinspektionen besöker, erbjuds ett par elever att använda en lärobok med lättare språk än den ordinarie men annars observeras inga anpassade läromedel eller arbetsformer för de elever som har åtgärdsprogram. Grundprincipen verkar vara att alla elever arbetar med samma uppgifter om än i olika takt. I praktiken observerar inspektörerna hur många elever har mycket svårt att komma igång med att arbeta och ibland inte ens har börjat ta sig an sina arbetsuppgifter innan lektionen avslutas.

I lärarintervjun framhålls elevers bakgrund och hemförhållanden som orsaker till svårigheter i skolan. Där sägs också att *"skolan har mycket invandrarbarn. Genom åren har det visast sig att de lär mest via katederundervisning"* men samtidigt öppnas för möjligheten att *"vissa kanske inte har den förmågan"* och till exempel *"inte kan sitta och vara tysta på lektionerna"*. Något alternativ till den rådande katederundervisningen och erbjudandet av extratimmar för att bättre möta dessa elevers behov föreslås däremot inte.

Studiehandledning på modersmålet förefaller av lärarintervjun att döma vara en okänd stödform och förekommer inte på Gläntanskolan, även om rektorn i intervju medger att det kan finnas behov av sådant stöd för en del elever.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *får elever som riskerar att inte nå de grundläggande kunskapskraven i de samhällsorienterande ämnena det särskilda stöd som de har rätt till* uppvisar mestadels svaga sidor,

trots lärarens otvetydiga engagemang för sina elever och ärliga vilja att hjälpa dem framåt. Bristerna visar sig i avsaknad av ordentliga utredningar av elevernas behov samt frånvaron av individuell anpassning och varierad repertoar vad gäller insatta åtgärder. I stället för att erbjudas mer av detsamma, alltså lyssna ännu mer på läraren eller tillbringa ännu mera tid med samma arbetsuppgifter, behöver dessa elever få pröva andra arbetssätt och erbjudas individuellt anpassade uppgifter, inte minst sådana som mera ansluter till de ämnesspecifika förmågor som SO-undervisningen faktiskt syftar till.

3.5. *Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden*

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- förekomsten av ämnesövergripande undervisning
- förekomsten av samordning av ämnesområden

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att den gängse formen för SO-undervisning vid Gläntanskolan är ämnesvis och så är den också under de lektioner som Skolinspektionen observerar. Ämnesövergripande undervisning sägs i lärarintervjun ibland förekomma ihop med lärarens andra undervisningsämnen, särskilt svenska, i samma klasser. Detta nämns också av intervjuade elever och de ger som exempel att de haft sådan ämnessamverkan svenska – SO kring litteraturhistoria. De minns även att de ett tidigare år haft ett arbetsområde med ämnessamverkan geografi – NO.

I elevenkäten svarar 78 procent att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"SO-undervisningen (i praktiken historia och samhällskunskap) ibland kan handla också om något av de andra SO-ämnena"*. Ämnesövergripande undervisning med andra lärare sägs inte ha förekommit detta läsår. Inspektörerna noterar under observationerna att läraren, i förbigående, gör relevanta referenser och kopplingar till andra ämnen. Rektorn talar om svårigheten att bryta upp gamla undervisningsmönster och uttrycker sig vilja se mer av helheter och ämnessamverkan i SO-undervisningen. I lärarintervjun uttrycks däremot uppfattningen att det inte är viktigt med ämnessamverkan och att eleverna inte har så mycket nytta av det.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden* uppvisar fler svaga

än starka sidor. Ansatser till arbete med helheter och ämnesövergripande undervisning har stundtals förekommit men verkar snarare ha minskat än ökat. Eleverna har noterat att referenser och kopplingar ibland görs till andra ämnen som samma lärare undervisar klassen i. Enligt Lgr 11 ska läraren bland annat organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjlighet att arbeta ämnesövergripande. Rektorn har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. Detta behöver ske i större omfattning på Gläntanskolan.

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Kvalitetsgranskningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 genomförs i sammanlagt 16 kommunala skolor och 9 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Gläntanskolan

Gläntanskolan är en kommunal grundskola i Helsingborgs kommun. Skolan hade vid tillsynsbesöket 254 elever, varav 50 i årskurserna 7–9.
Vid skolan finns en lärare som undervisar i alla fyra SO-ämnen med lärarbehörighet för åldersgruppen och full ämnesmässig behörighet i ämnena historia, religionskunskap och svenska och viss ämneskompetens i samhällskunskap men ingen behörighet i geografi.

I slutbetyget år 2012 har 95 procent av eleverna nått betyget G eller högre i vart och ett av de fyra SO-ämnena. Andelen MVG var samtidigt 26 procent i geografi, religionskunskap och samhällskunskap och 21 procent i historia. Ämnesvisa betyg har endast getts under åren 2011 och 2012, tidigare gavs ett sammanfattande SO-betyg. Det går inte att utläsa någon entydig trend vad gäller betygsutvecklingen under senaste fem åren, den tid då skolan haft elever i årskurs 9.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på att effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot arbetet med att ge eleverna förutsättningar att utveckla de förmågor som kursplanerna i SO-ämnena syftar till samt hur undervisningen i SO-ämnena är organiserad så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden. I granskningen är följande preciserade frågeställningar centrala:

Inriktas undervisningen mot att låta eleverna utveckla ämnesspecifika förmågor?

Använder lärarna undervisningsmaterial som stimulerar eleverna att utveckla ämnesspecifika förmågor?

Följer skolan systematiskt upp hur undervisningen utvecklar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna?

Får elever som riskerar att inte nå de grundläggande kunskapskraven i SO-ämnena det särskilda stöd som de har rätt till?

Förekommer ämnesövergripande undervisning inom ramen för SO-ämnena?

Förekommer samordning av undervisningen mellan SO-lärare och/eller mellan SO-lärare och lärare i andra ämnen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Tydlighet i mål och innehåll

Individanpassning, stöd och utmaningar

Återkoppling och reflektion över lärandet

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna

undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som används har utarbetats med utgångspunkt i forskning, Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar, skollagen och Lgr 11 (läroplan och kursplanerna i de samhällsorienterande ämnena). Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med SO-ämnena. Resultat från elevernas betygsresultat i SO-ämnena, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumenten när det gäller SO-undervisningen, vilka undervisningsmaterial, övningar, uppgifter och prov lärarna använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla SO-undervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med att skapa förutsättningar att stimulera eleverna att utveckla ämnesspecifika förmågor samt skapa allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på undervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje kvalitativ aspekt är ett snittvärde av bedömningen av aspektens indikatorer i undervisningskvaliteterna, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen. Indikatorerna bedöms på en skala 1-4: 1=i mycket låg grad eller inte alls, 2=i ganska låg grad, 3=i ganska hög grad, 4=i mycket hög grad. Om en indikator inte gick att värdera eller inte var relevant i sammanhanget för en aspekt bedömdes den inte.

Läraren ska i förväg ge observatörerna uppgifter om vilket elevsammansättningen i klassen och uppgifter om det finns elever i klassen som riskerar att inte nå kunskaps-kraven i ett eller flera SO-ämnen samt om det finns åtgärdsprogram upprättade för elever som risker att inte nå kunskapskraven och om det finns elever i klasserna som har funktionsnedsättningar. Under lektionsobser-

vationerna värderas ett antal kriterier, kopplade till kunskapskraven, som kan anses vara värderas som goda exempel på positiva exempel på ämnesspecifika förmågor. Allt detta inom ramen för SO-ämnenas centrala innehåll. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna i ett observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare efter lektionen, eller efter en serie av lektioner inom ett sammanhållet ämnesområde, utifrån en frågeguide. Observationerna är också ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en hel-hetsbild av SO-undervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om undervisningsstrategier, syfte/kunskapskrav, centralt innehåll, stöd och stimulans, samverkan och samordning av undervisningen, kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt planerar, genomför och utvecklar undervisningen i SO-ämnena är viktiga för att komplettera det inspektörerna sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i de samhällsorienterande ämnena på aktuell skola intervjuas i en gruppintervju. Elever till intervjuerna väljs ut från de klasser som observeras. Både pojkar och flickor ska ingå. Medverkan är frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka förmågor eleverna får möjlighet att utveckla i SO-undervisningen, om undervisningen sker utifrån elevernas erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna får stöd, stimulans och utmaningar i sitt lärande. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Webbenkäten genomförs innan skolbesöket och omfattar samtliga elever i årskurserna 7–9 i varje skola. Enkäter till lärare och rektor används inte.

Bakgrundsuppgifter

Kommun: Skola: Årskurs/-er:	Observation nr: Datum: Total lektionstid enligt schema (min):	
Lärarens utbildning:	Behörig lärare:	J/N
	Lärarerfarenhet (antal år):	
	Antal elever i klassen/gruppen:	
Lärarens kompetensutveckling i ämnet de senaste två åren:	Antal närvarande elever:	
	Antal elever som riskerar att inte uppfylla kunskapskraven eller nå lägst betyget E:	
	Antal elever med åtgärdsprogram i ämnet:	
Kommentar:		
Inspektörernas namn:		

Undervisningsmönster

Vilken typ av undervisningsmönster förekom under den observerade under lektionen? Markera med kryss i högerspalten. Ringa in det alternativ som dominerade.

Form		Förekomst
A	Elevaktiv helklassundervisning	
B	Elevpassiv helklassundervisning	
C	Läraraktiv handledning vid individuellt arbete, par- eller grupparbete	
D	Lärarpassiv handledning vid individuellt arbete, par- eller grupparbete	
E	Annat: *<Ange vad>*	

Läromedel

Vilka läromedel användes under lektionen? Markera med kryss i högerspalten.

Läromedel		Förekomst
A	Lärobok/övningsbok i ämnet eller andra facktexter	
B	Skönlitterära texter	
C	Audiovisuellt material (Videoband, DVD-skivor, videoklipp från internet eller liknande)	
E	Internet / Pedagogiska dataprogram	
G	Material skapade av läraren specifikt för denna lektion	
H	Föremål och realia som elever eller lärare tagit med	
I	Andra läromedel: *<Ange vad>*	

Tidsanvändning

Hur stor del av den totala lektionstiden ägnades åt följande…

	Aktivitet	Del av lektionstiden (ange i minuter)
A	Upprätthålla ordningen (dvs. förlorad tid vid disciplinära problem)	
B	Organisation (dvs. otydliga instruktioner som måste repeteras, förlorad tid vid utdelning av material, övergångar mellan lektioner, övergångar mellan lektionsinslag) eller administration (närvarokontroll, allmän skolinfo etc)	
C	Undervisningstid (”effektiv tid”)	
D	Kunskapsuppföljning i form av skriftliga prov eller tester (ingår i effektiv undervisningstid – här anges dock andel av den totala lektionstiden)	
	Kommentar:	

Kursplanefokus

I vilken utsträckning behandlades nedanstående kursplaneområden? Markera med kryss i högerspalten. Ringa in det alternativ som dominerade.

Centralt innehåll enligt kursplanen		Förekomst
A	G: Livsmiljöer	
B	G: Geografins metoder, begrepp och arbetssätt	
C	G: Miljö, människor och hållbarhetsfrågor	
D	H: Forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700	
E	H: Industrialisering, samhällsomvandling och idéströmningar, cirka 1700-1900	

F	H: Imperialism och världskrig, cirka 1800-1950	
G	H: Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid	
H	H: Hur historia används och historiska begrepp	
I	R: Religioner och andra livsåskådningar	
J	R: Religion och samhälle	
K	R: Identitet och livsfrågor	
L	R: Etik	
M	S: Individer och gemenskaper	
N	S: Information och kommunikation	
O	S: Rättigheter och rättsskipning	
P	S: Samhällsresurser och fördelning	
Q	S: Beslutsfattande och politiska idéer	
R	Ö: Annat innehåll	

Undervisningens allmänna kvaliteter

För bedömningen av varje indikator och den sammanfattande bedömningen används följande skala:

1= i mycket låg grad eller inte alls 2= i ganska låg grad 3= i ganska hög grad 4= i mycket hög grad

0= går inte att värdera eller är inte relevant i sammanhanget. Kommentera i så fall varför.

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
1. **Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö**	1	... skapar en positiv atmosfär		... talar till eleverna på ett positivt sätt ... visar värme och empati mot alla elever ... skapar ett tillåtande klimat och strävar efter att eleverna ska känna sig trygga ... ser till att eleverna vågar ta risker och göra försök - misstag ses som tillfällen till lärande
	2	... bemöter eleverna med respekt och främjar respekt mellan eleverna		... lyssnar på vad eleverna har att säga, låter eleverna tala till punkt ... bemöter elevernas åsikter med intresse, allvar och respekt ... uppmuntrar eleverna att lyssna på varandras åsikter med intresse, allvar och respekt ... ingriper vid nedsättande uttryck mellan elever, negativa kommentarer, suckar, blickar etc. ... ser till att eleverna kan utföra sina arbetsuppgifter utan att störas av kamrater
	3	... har positiva förväntningar på eleverna och stöttar deras självtillit		... ger eleverna talutrymme och uppmuntrar dem att delta i samtal i grupp eller helklass ... ger konstruktiv feedback på elevernas inspel och ansträngningar ... uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa och att våga sikta högre ... visar positiva förväntningar på elevernas förmåga ... värdesätter och visar respekt för alla elevers arbetsinsatser ... bemöter på ett konstruktivt sätt elever som förefaller passiva eller oengagerade i olika aktiviteter
Sammanfattande bedömning (skala 1-4):	4	... skapar motivation inför olika aktiviteter		... bidrar till positiva förväntningar, nyfikenhet, handlingsberedskap hos eleverna ... sätter in uppgifter i ett för eleven angeläget sammanhang ... anknyter till aktuella samhällsfrågor eller livet utanför skolan ... ger eleverna möjlighet att välja bland uppgifter med olika innehåll inom det aktuella kunskapsområdet ... tydliggör kunskapsmål ... bryter vid behov ned övergripande mål i hanterliga delmål ... använder moderna lärverktyg

Kommentar:

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
2. **Tydlighet i mål och innehåll** Sammanfattande bedömning (skala 1-4):	5	... genomför en genomtänkt lektionsstart		... välkomnar eleverna och gör en tydlig lektionsstart ... anger målen för lektionen utifrån övergripande mål och kunskapskrav ... presenterar aktiviteterna som ska ske under lektionen och syftet med dessa ... sätter in lektionen i ett större sammanhang, gör en koppling till tidigare lektioner eller till andra ämnesområden
	6	... genomför en välstrukturerad lektion		... ger lektionen ett logiskt flöde där uppgifter tydligt hör ihop med inledande genomgångar och kunskapsmål ... skapar överblick och sammanhang ... skapar variation och balans mellan lärarledda genomgångar och elevaktivitet ... ser till att eleverna har tydliga uppgifter och roller i gruppaktiviteter ... ser till att övergången mellan planerade aktiviteter genomförs utan att ordningen störs
	7	... ger tydliga beskrivningar och förklaringar		... förklarar hur enskilda moment och uppgifter hör ihop med lektionens övergripande kunskapsmål ... använder ett språk eleverna förstår ... skapar en balans mellan mer avancerade uttryck och mer vardagsnära språk, mellan abstrakt och konkret ... använder olika hjälpmedel och/eller exempel från vardagslivet för att förtydliga
	8	... kontrollerar att eleverna förstått		... ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas förståelse ... låter någon elev inför hela klassen eller elever gruppvis summera kontentan ... går runt bland eleverna/grupperna för att fånga upp deras förståelse
	9	... gör ett tydligt sammanfattande lektionsslut		... avslutar lektionen på ett planerat sätt ... gör en sammanfattning av lektionsinnehållet ... gör en anknytning till nästa lektion ... anknyter till något annat relevant sammanhang
Kommentar:				

Indikator: Läraren ...			Obs-värde	Goda exempel: Läraren ...
3. **Individanpass-ning, stöd och utmaningar** Sammanfattande bedömning (skala 1-4):	10	... ser till att arbetet under lektionen är tankemässigt utvecklande		... ställer öppna frågor där svaret inte är givet ... ger eleverna möjlighet att tänka efter innan de yttrar sig ... hjälper eleverna att utveckla sina utsagor och argumentation med hjälp av uppföljande frågor ... använder sig endast undantagsvis av korta kontrollfrågor eller fråga-svarsmönster (dvs. IRE-mönster som inte gynnar elevernas förståelse och kunskapsutveckling) ... ger eleverna möjligheter att reflektera och problematisera, i grupp eller enskilt ... ger eleverna uppgifter som stimulerar deras egen aktivitet ... ger eleverna stöd genom att visa på och låta dem utveckla olika lärandestrategier
	11	... anpassar undervisning till eleverna i gruppen		... tar sin utgångspunkt i elevernas erfarenheter och tidigare lärande ... varierar sin undervisning för att möta elever med olika förförståelse och kunskapsnivå ... varierar lärverktygen för att möta elevernas behov och intressen ... ser till att eleverna får uppgifter som är utmanande utifrån deras förutsättningar ... ger eleverna uppgifter "utan tak", dvs. av sådan art att eleverna på olika sätt kan fördjupa sig och aktivt arbeta med dem under hela den avsatta tiden
	12	... ser till att elever med behov av stöd under lektionen får sådant		... ser till att det inte råder någon osäkerhet om när och hur eleverna kan få hjälp med sitt arbete under lektionen ... ger eleverna möjligheter att hjälpa varandra ... ger vid behov elever möjlighet att träna och ägna mer tid åt olika moment och aktiviteter ... ger eleverna tillgång till de lärverktyg och hjälpmedel de behöver ... använder IT för att underlätta elevernas lärande
Kommentar:				

Indikator: Läraren…			Värde	Goda exempel: Läraren...
4. **Återkoppling och reflektion över lärandet**	13	... använder sig av formativ bedömning under lektionen		… följer upp hur eleverna arbetar med olika uppgifter och ger eleverna konstruktiv och uppgiftsorienterad feedback … använder arbetsmetoder där elevernas arbeten processas (redovisas och bearbetas) … ger eleverna återkoppling om *vad* de behöver utveckla och *hur* de kan gå tillväga för att uppfylla kunskapskraven
Sammanfattande bedömning: (Skala 1-4)	14	.. ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande i förhållande till kunskapskraven		... samtalar med eleverna, eller låter eleverna samtala, om lärandet i undervisningen … samtalar med eleverna, eller låter eleverna samtala, om arbetsprocesserna … låter eleverna skriftligt utvärdera lektionens innehåll och form … låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande
Kommentar:				

Ämnesspecifika kvaliteter

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ser till att eleverna får...
5. Ämnesspecifika förmågor				
Geografi		... ger eleverna förutsättningar att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen		... resonera om jordytans förändringar, natur- och kulturlandskap, naturresurser och befolkningsfördelning, och efterhand i resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimatförändringar och geografiska mönster av handel och kommunikation. ... använda geografiska begrepp allt mer funktionellt.
		... ger eleverna förutsättningar att utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen		... resonera om jordytans förändringar, natur- och kulturlandskap, naturresurser och befolkningsfördelning, och efterhand i resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimatförändringar och geografiska mönster av handel och kommunikation. ... använda geografiska begrepp allt mer funktionellt.
		... ger eleverna förutsättningar att göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker		... i fältstudier och andra undersökningar använda olika geografiska källor, metoder, tekniker och verktyg på ett funktionellt sätt. ... visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av källor. ... öva sig på att säkrare ange lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt, först i Europa och efterhand även i andra världsdelar.
		... ger eleverna förutsättningar att värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling		... öva sig på att komma fram till välgrundade förslag på lösningar, först i frågor om miljöetiska val i vardagen och ojämlika levnadsvillkor i världen och successivt i olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor.

Historia		… ger eleverna förutsättningar att **använda en historisk referensram** som innefattar olika **tolkningar av tidsperioder**, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer		… visa ökat djup i sina **resonemang** om **orsaker** till och **konsekvenser** av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder. … **undersöka** och **beskriva** allt mer **komplexa samband** mellan olika tidsperioder. … öva sig på att uttrycka allt mer **välgrundade hänvisningar** till det **förflutna**, först i **resonemang** om samtiden och efter hand även i **resonemang** om **framtiden**.
		… ger eleverna förutsättningar att **kritiskt granska, tolka och värdera källor** som grund för att skapa historisk kunskap		… öva sig på att dra allt mer **välgrundade slutsatser** om levnadsvillkor utifrån **historiskt källmaterial**. … öva på att få ett allt större djup i sin **kritiska granskning av källor**
		… ger eleverna förutsättningar att **reflektera över** sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv		… öva på att få ökat djup i sina **resonemang**, först om **likheter** och **skillnader** mellan olika historiska framställningar och efter hand om hur **historia** har **använts** och kan **användas** för olika syften
		… ger eleverna förutsättningar att **använda historiska begrepp för att analysera** hur historisk kunskap ordnas, skapas och används		… öva sig på att klara av en **funktionell användning** av **historiska begrepp** i flera olika sammanhang
Religionskunskap		… ger eleverna förutsättningar att analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa		… öva sig på djupare resonemang om likheter och skillnader, först mellan några religioner och efterhand även inom dem. … visa på samband mellan världsreligionernas centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar.
		… ger eleverna förutsättningar att analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället		… jämföra kristendomens betydelse i Sverige förr och nu och … undersöka den ömsesidiga påverkan mellan religion och samhälle och beskriver allt mer komplexa samband.
		… ger eleverna förutsättningar att reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet		… öva sig på olika sätt att föra resonemang om hur livsfrågor skildras och vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor och deras identitet.
		… ger eleverna förutsättningar att resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller		… visa ökat djup i sina resonemang om moraliska frågor och värderingar … använda etiska begrepp, och successivt även etiska modeller, i sina resonemang.
		… ger eleverna förutsättningar att söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet		… söka och använda olika källor på ett allt mer funktionellt sätt. … visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av information och källor.

Samhällskunskap		… ger eleverna förutsättningar att analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller		… analysera och beskriver allt mer komplexa samband inom, och efterhand även mellan, olika samhällsstrukturer. … använda begrepp och successivt även modeller i sina beskrivningar.
		… ger eleverna förutsättningar att reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar		… visa ett ökat djup i sina resonemang om hur individer och samhällen påverkar och påverkas av varandra.
		… ger eleverna förutsättningar att analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv		… visa ett allt större djup i sina undersökningar och resonemang om samhällsfrågor, först utifrån något perspektiv och successivt utifrån flera olika perspektiv. … värdera och uttrycker ståndpunkter med allt mer välgrundade resonemang och argument
		… ger eleverna förutsättningar att uttrycka och värdera olika ståndpunkter och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv		… visa ett allt större djup i sina undersökningar och resonemang om samhällsfrågor, först utifrån något perspektiv och successivt utifrån flera olika perspektiv. … värdera och uttrycker ståndpunkter med allt mer välgrundade resonemang och argument
		… ger eleverna förutsättningar att reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser		… göra vidare utblickar över olika delar av världen. ... visa ett ökat djup i sina resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter och gemensamt beslutsfattande.
		… ger eleverna förutsättningar att söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet		… söka och använda olika källor på ett allt mer funktionellt sätt. … visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av information och källor.
Sammanfattande bedömning: (Skala 1-4)				
Kommentar:				

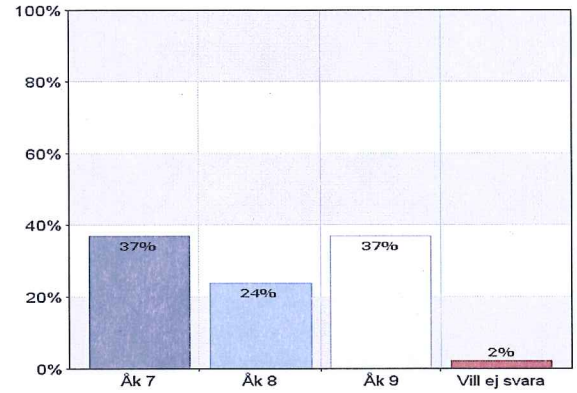
Resultatsammanställning

elevenkät

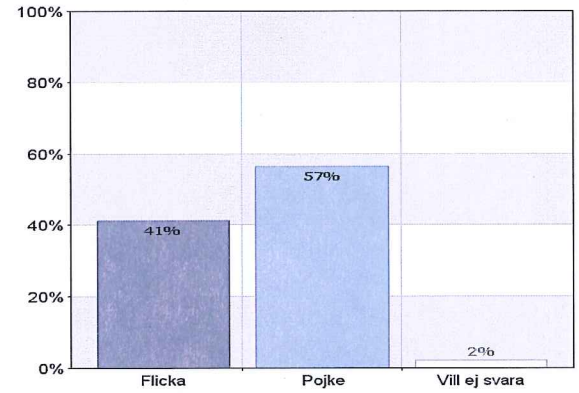
Gläntanskolan årskurs 7-9

	Svarsfrekvens
Total	92 % (46/50)

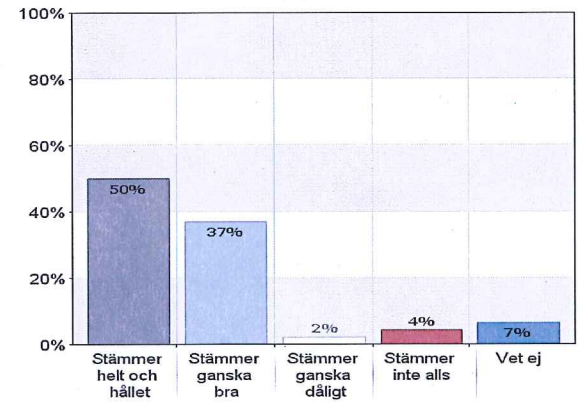
Vilken årskurs går du i?

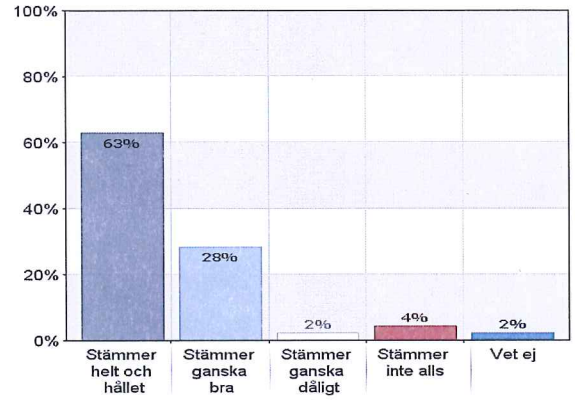
Är du flicka eller pojke?

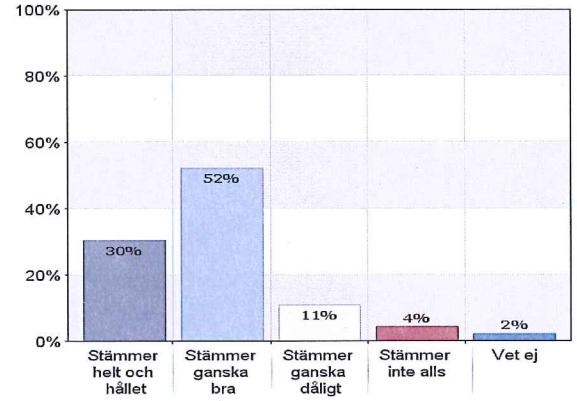
Min/a SO-lärare...

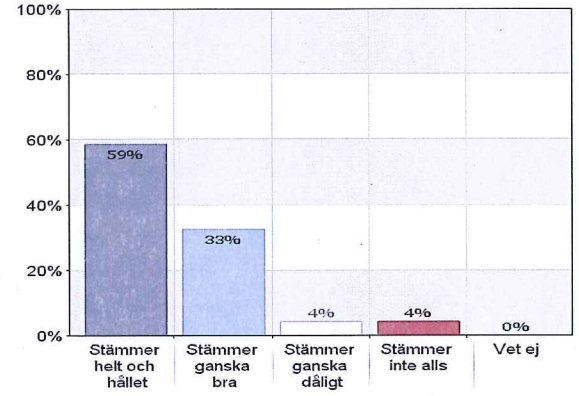
... uppmuntrar oss elever att svara på frågor även om vi inte är säkra på att svaret är rätt

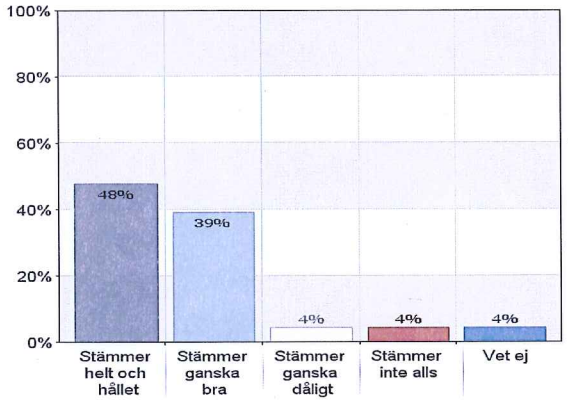
... är tydlig med att han/hon tror på att jag kan lära mig

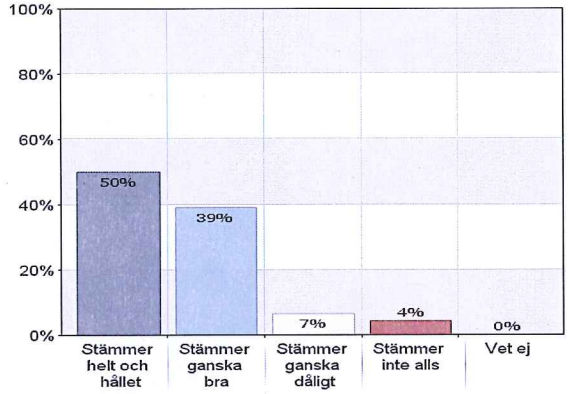
... ser till att det är studiero på lektionerna

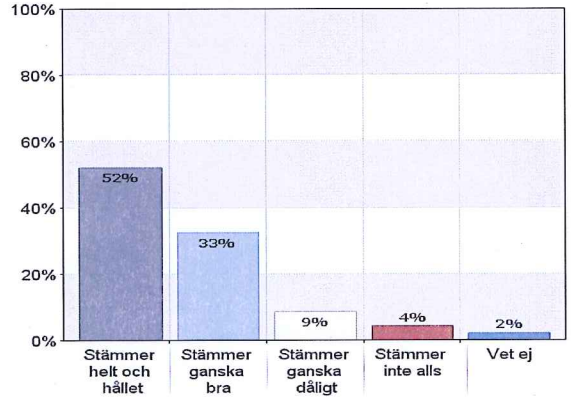
... bryr sig om hur det går för mig

... förklarar på ett tydligt sätt varför vi ska göra en viss uppgift

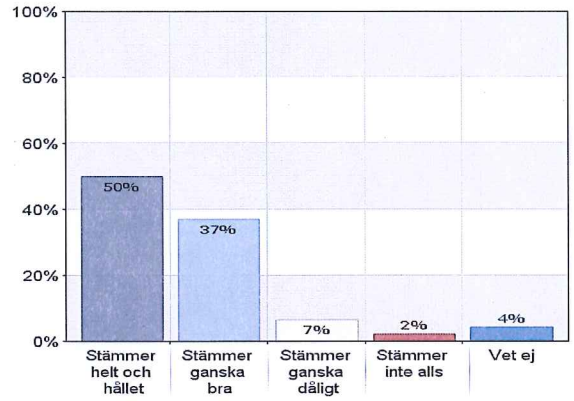

... lär mig nya begrepp (ord) som hör ihop med SO-ämnet vi läser

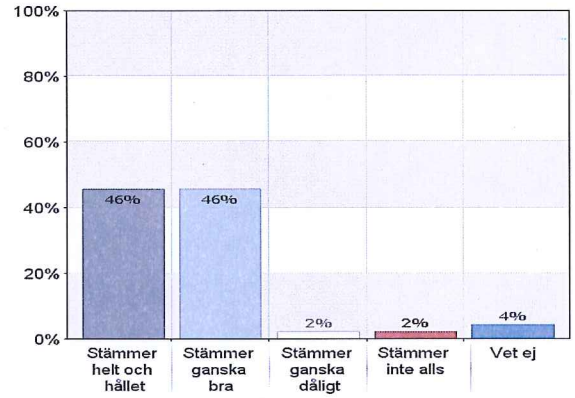

... uppmuntrar oss elever att säga vad vi tycker

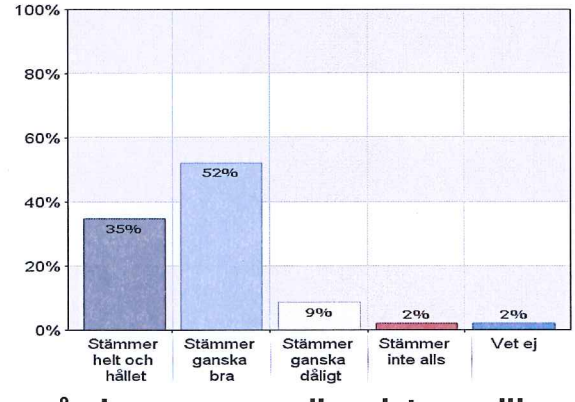
Min/a SO-lärare...

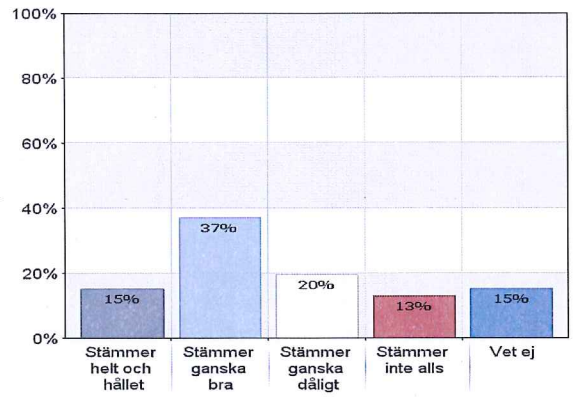
... ger tydliga instruktioner till hur jag ska genomföra min uppgift

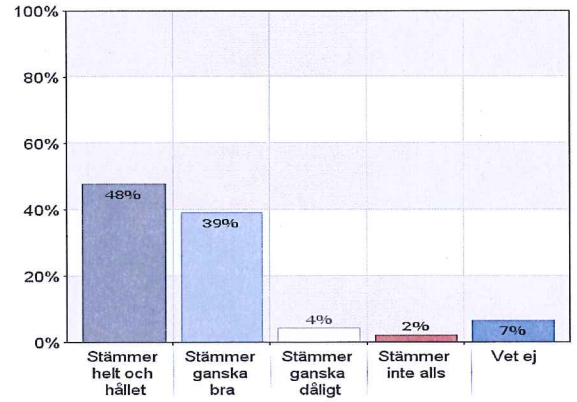
... hjälper mig att på egen hand klara av de utmaningar jag har i skolarbetet

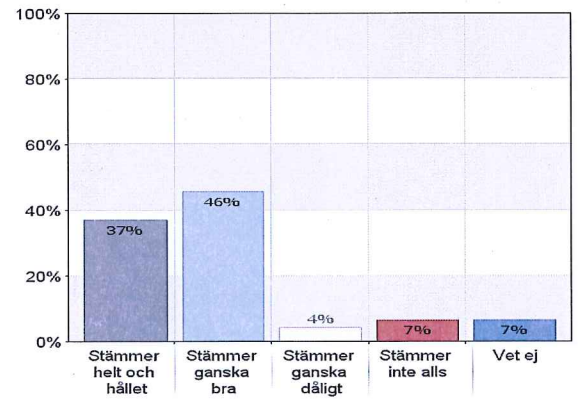
... påminner oss regelbundet om vilka målen med SO-undervisningen är

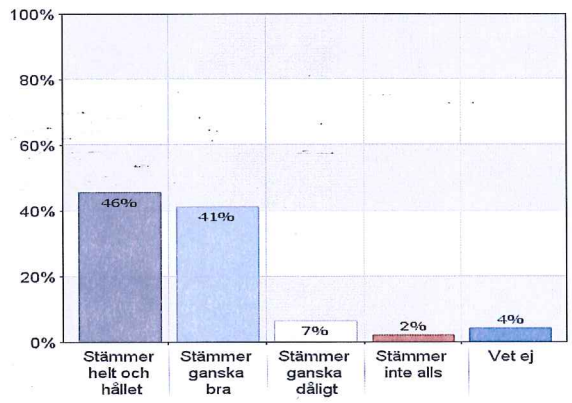
... lär mig hur jag kan ha nytta av internet i mina SO-studier

... försäkrar sig om att jag förstått vad det är jag ska göra med uppgiften

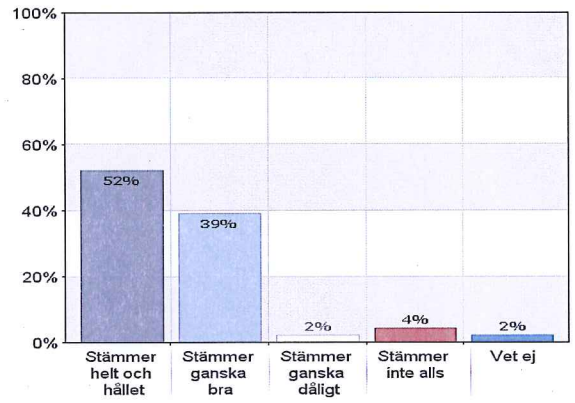

... berättar för hela klassen om goda exempel på lösningar som vi elever kommer på

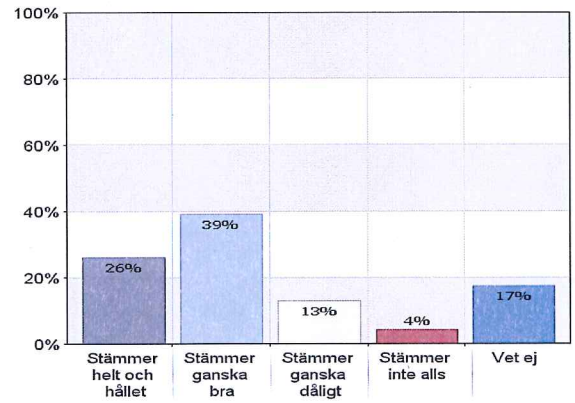

... talar om för mig på vilket sätt jag behöver utveckla mig för att nå målen

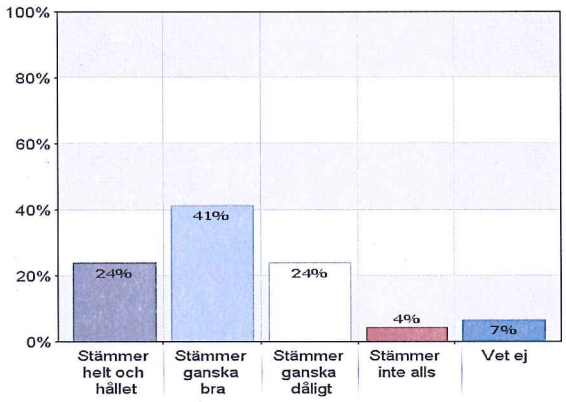
På SO-lektionerna...

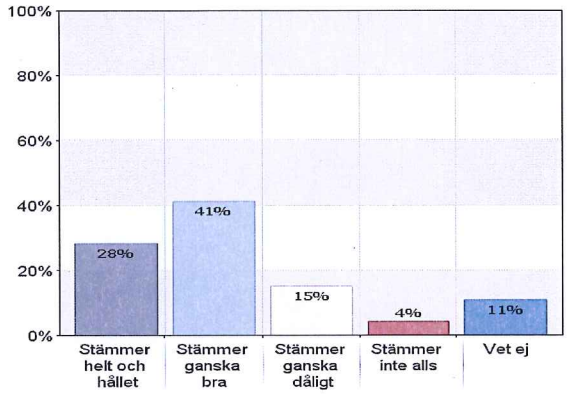
... får jag själv välja hur jag vill lösa min uppgift

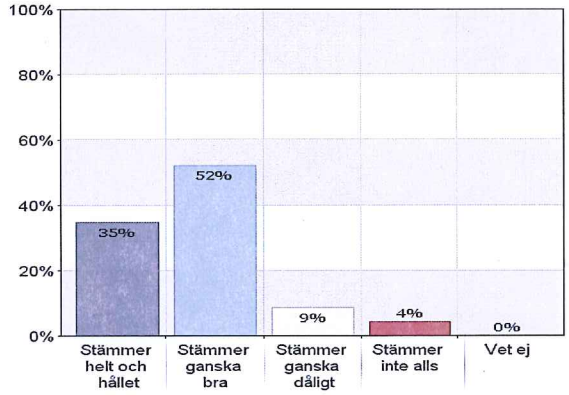
... finns det olika hjälpmedel jag kan använda mig av om jag behöver (t ex talböcker, hörselkåpor eller IT-baserade hjälpmedel)

... har jag studiero

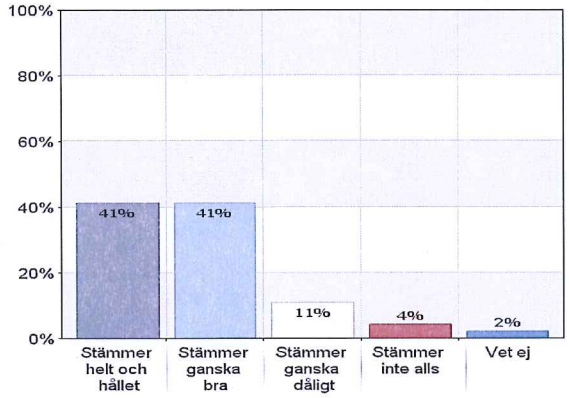

... knyter undervisningen an till mina erfarenheter och intressen

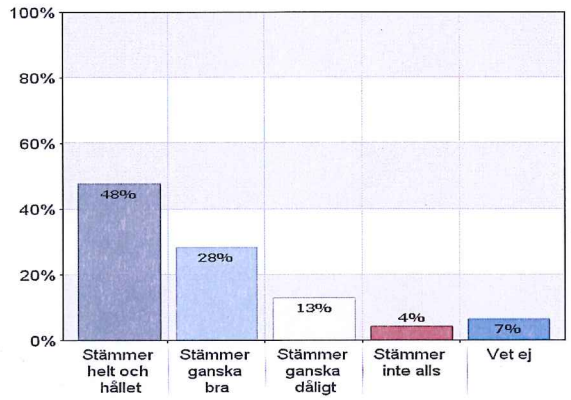

... är vi elever med och påverkar vad vi ska arbeta med på lektionen

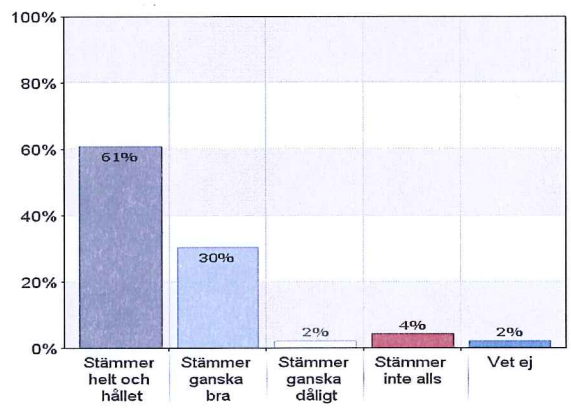
Min/a SO-lärare...

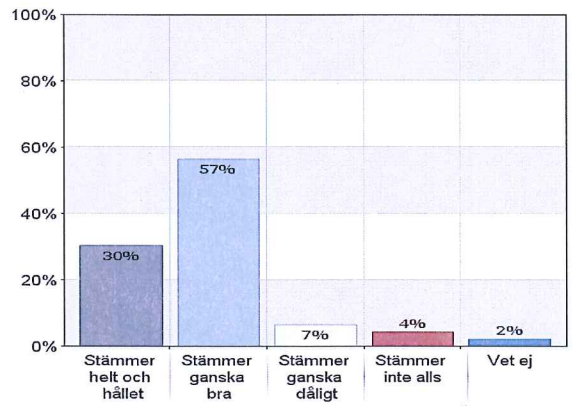
... vet vad jag kan om SO och ger mig uppgifter som är lagom svåra

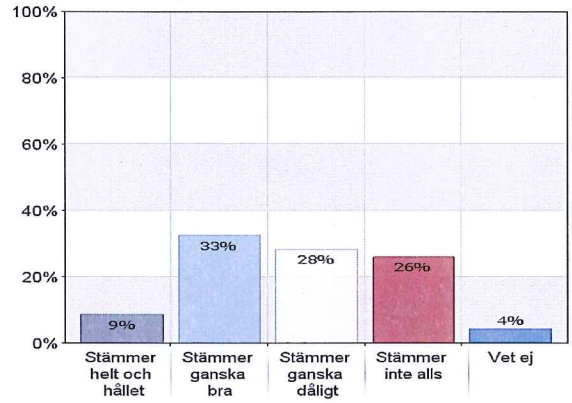
... är bra på att göra skolarbetet roligt

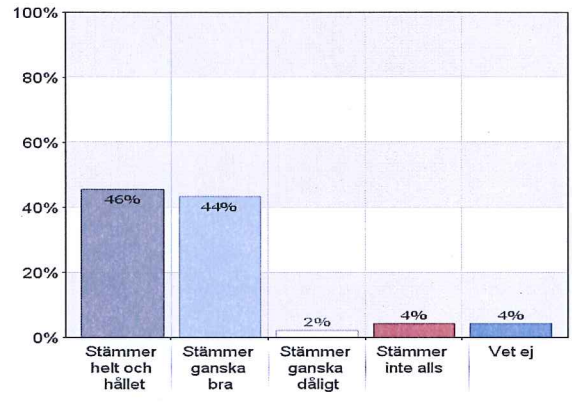
... hjälper mig i skolarbetet så mycket som jag behöver

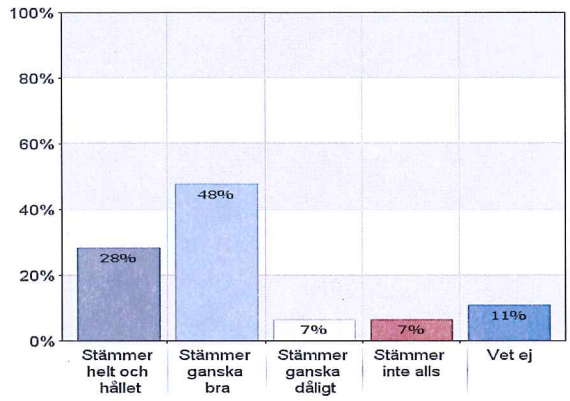
... får mig att klara av saker jag inte trodde jag kunde

... ger mig för enkla arbetsuppgifter

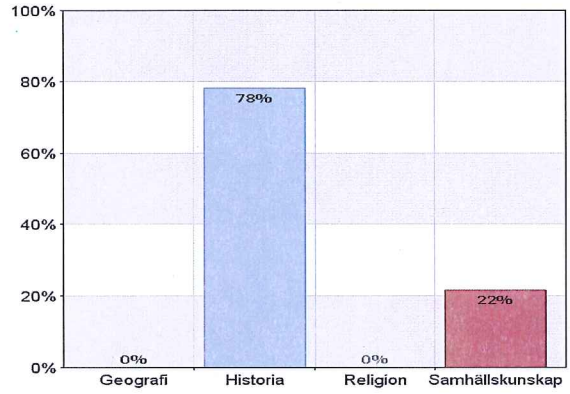

... visar mig tydligt vad jag gjort som är bra och vad som kan bli bättre

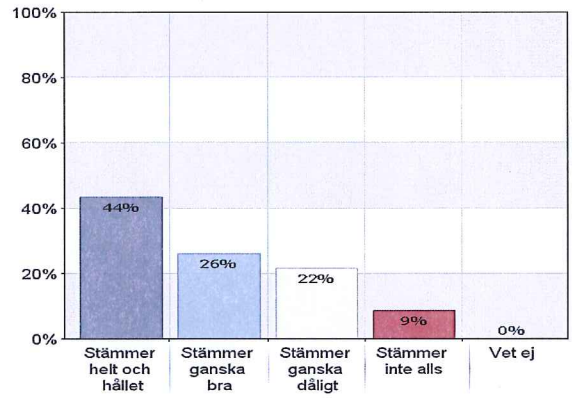
... lär oss elever att ge feedback till andra på ett bra sätt (till exempel när vi har grupparbeten)

Vilket ämne hade du på din senaste SO-lektion?

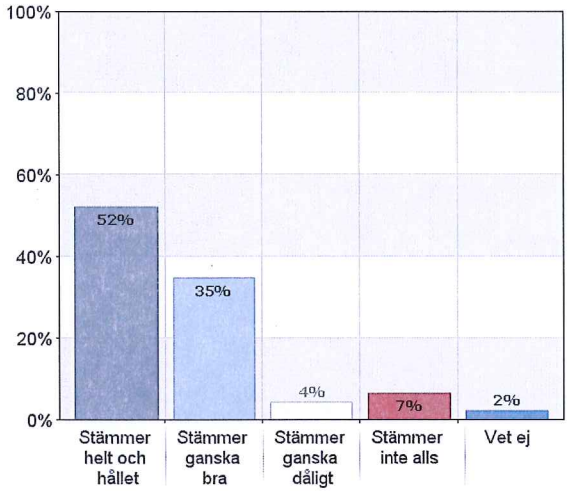

Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer om undervisningen på din senaste SO lektion?

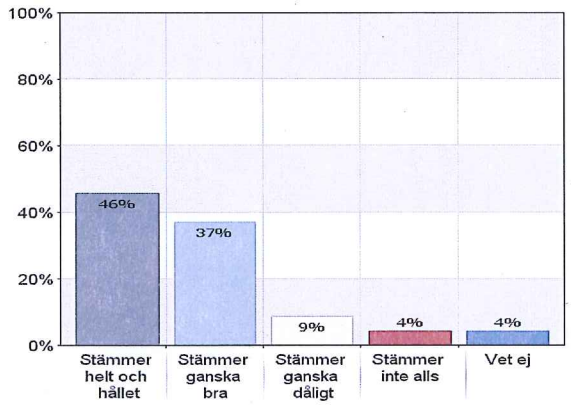
Undervisningen i SO-ämnet är ...

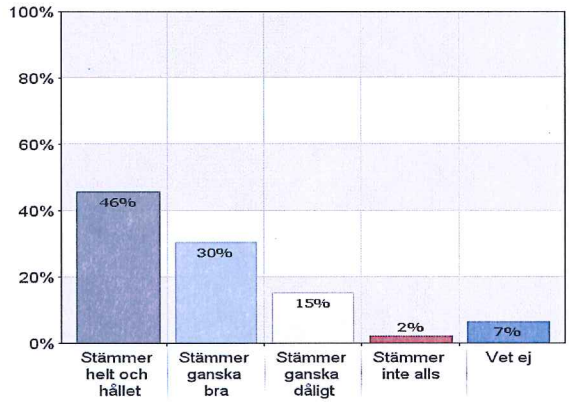
... rolig

... intressant

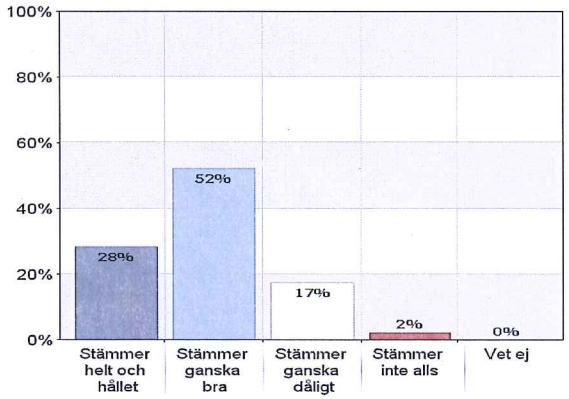

... viktig

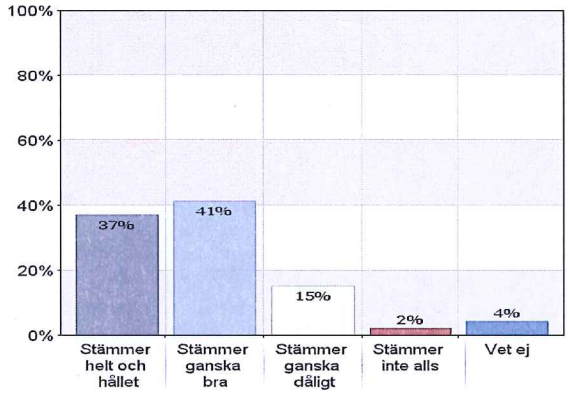

... användbar

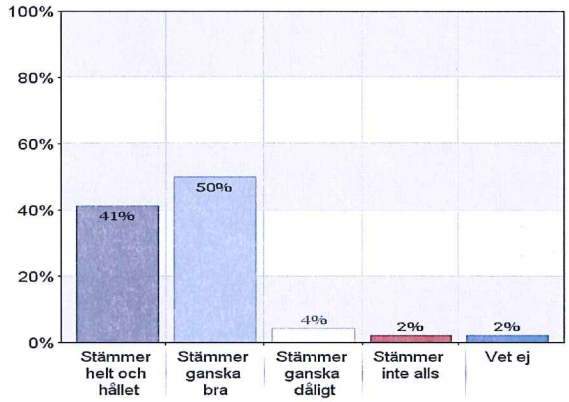
Undervisningen i SO-ämnet jag hade senast ...

... är lätt att följa med i

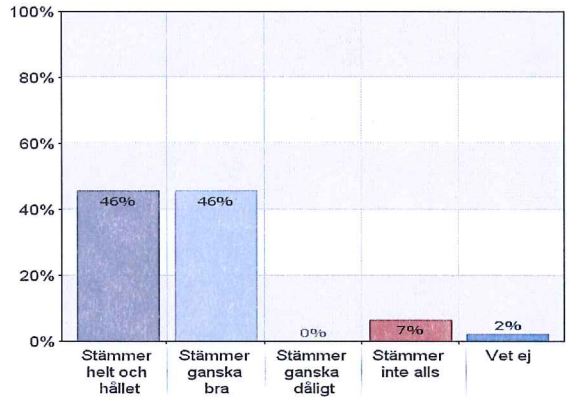

... kan ibland också handla om något av de andra SO-ämnena

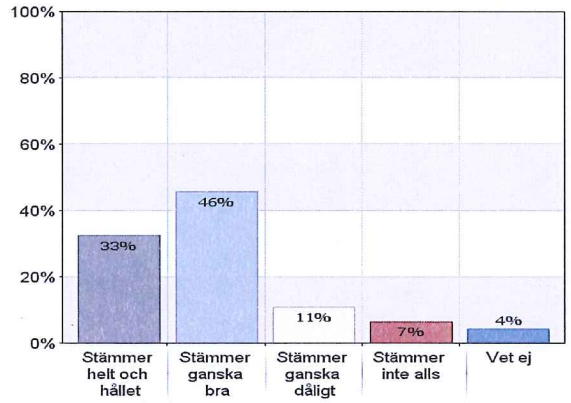

... hjälper mig att förstå hur samhället fungerar

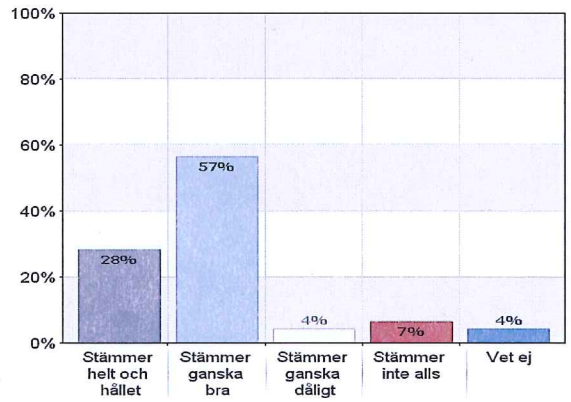
Min SO-lärare...

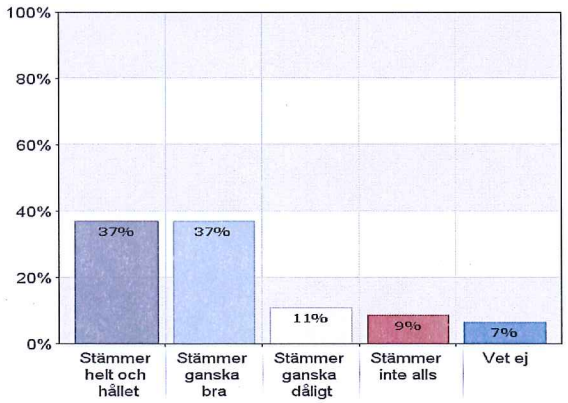
... skapar en undervisningsmiljö där det känns bra att diskutera och argumentera om olika frågor

... lär mig att fundera över om det jag läser eller hör alltid är sant

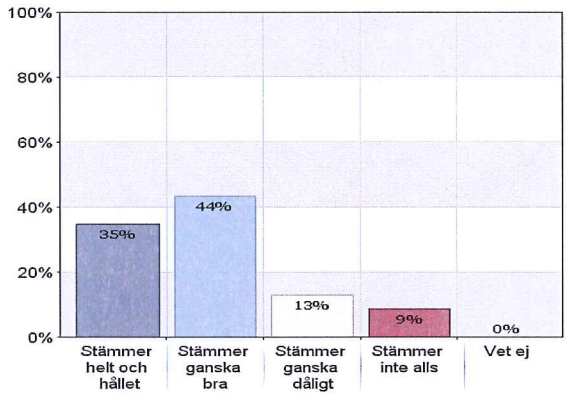

... utmanar mig att tänka kring sådant som jag tar för givet (t ex demokrati och yttrandefrihet)

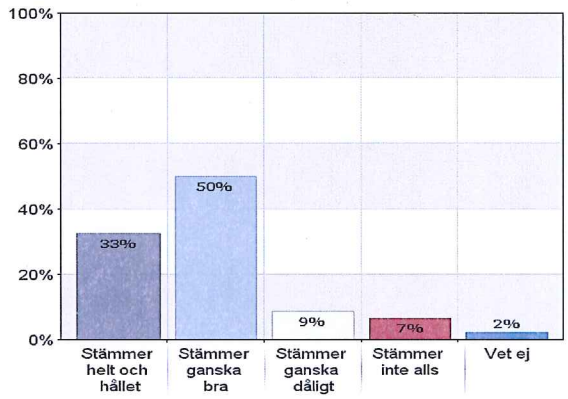

... frågar oss elever vad som varit bra och dåligt med undervisningen när vi är klara med ett arbetsområde

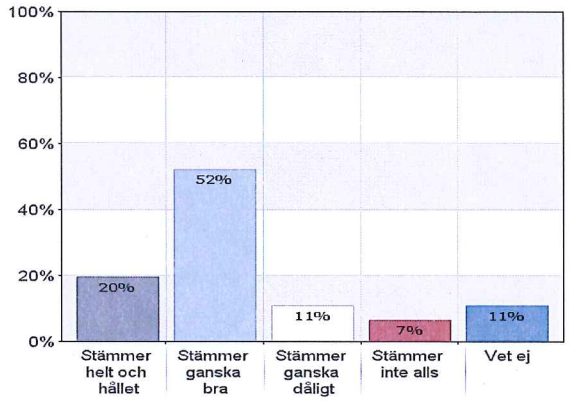
På lektionerna i det SO-ämne vi hade senast ...

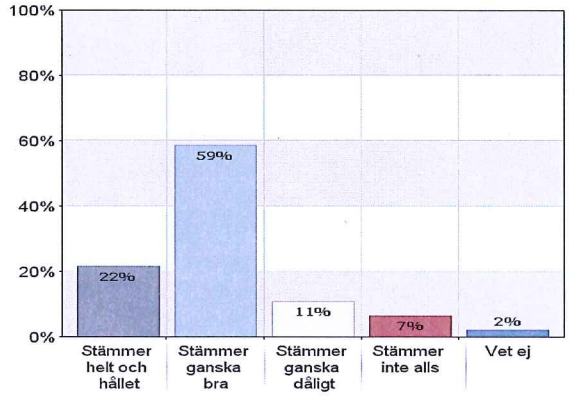
... får vi diskutera och debattera olika frågor

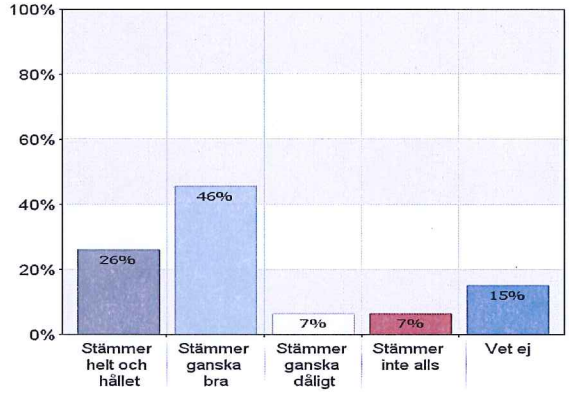
... får jag lära mig att argumentera för min sak

... lär jag mig att söka efter information på flera olika sätt (t ex via internet, på biblioteket mm)

... får jag öva på att sätta mig in i hur andra tänker

Jag har nytta av mina kunskaper i SO-ämnet som vi läste senast när jag läser andra ämnen